

Tisková zpráva

Sebezařazení na levoprávé škále politické orientace – červen/červenec 2023

- 22,9 % občanů se řadí nalevo od středu, 44,0 % napravo a 25,5 % do středu.
- Podíl zastoupení levice od roku 2013 do roku 2020 vytrvale klesal z historického maxima na úrovni více než dvou pětín na úroveň historického minima pod hladinou jedné čtvrtiny, kde se v posledním období ustálil. Zastoupení pravice v posledních deseti letech s určitými přestávkami naopak rostlo.

Zpracoval:

Jan Červenka

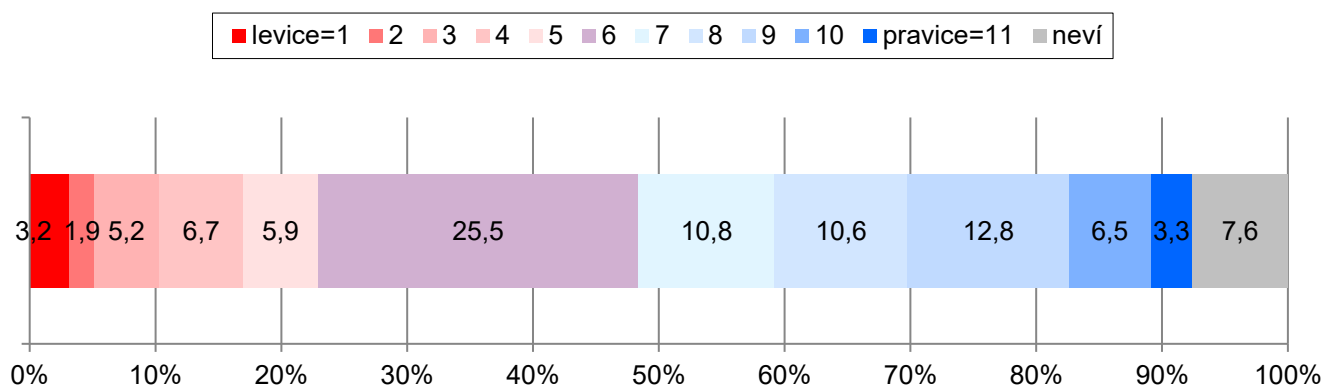
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Tel.: 210 310 586; e-mail: jan.cervenka@soc.cas.cz

V rámci letního šetření Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i., položilo všem respondentům otázku, která na jedenáctibodové škále s body 1 až 5 reprezentujícími levou část spektra, s bodem 6 představujícím střed a body 7 až 11 zastupujícími pravou stranu, sleduje levoprávou politickou orientaci: „V politice lidé někdy hovoří o pravici a levici. Kam byste se sám zařadil na této stupnici?“

Graf 1: Sebezařazení na škále levice - pravice (%)

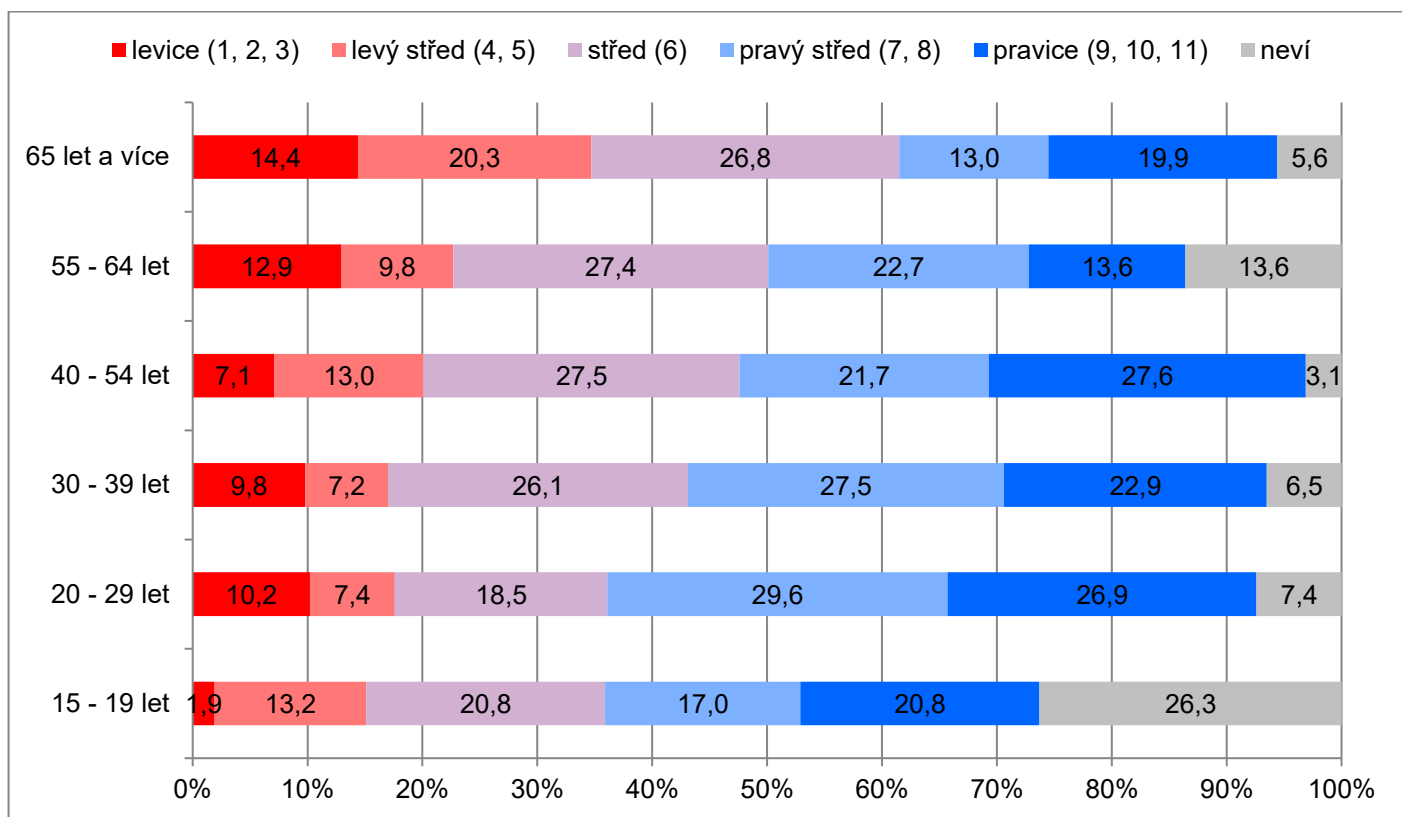

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 26. 5. – 24. 7. 2023, 929 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Z výsledku šetření vyplynulo (viz graf 1), že o málo více než pětina (22,9 %) respondentů sama sebe politicky zařazuje do levé části politického spektra, v tom do kategorií 1, 2 nebo 3, které lze označit za vyhraněnou levici, se zařadilo 10,3 % a do kategorií 4 a 5, jež můžeme považovat za levý střed, se přihlásilo 12,6 %. Do pravé části politického spektra se pak zařadily více než dvě pětiny (44,0 %) respondentů, přičemž 22,6 % se řadí k vyhraněné pravici (kategorie 9, 10 a 11) a 21,4 % k pravému středu (kategorie 7 a 8). Asi čtvrtina (25,5 %) lidí se řadí do středu škály (kategorie 6), zbývající méně než desetina (7,6 %) se v rámci předložené škály neuměla zařadit a zvolila odpověď „nevím“.

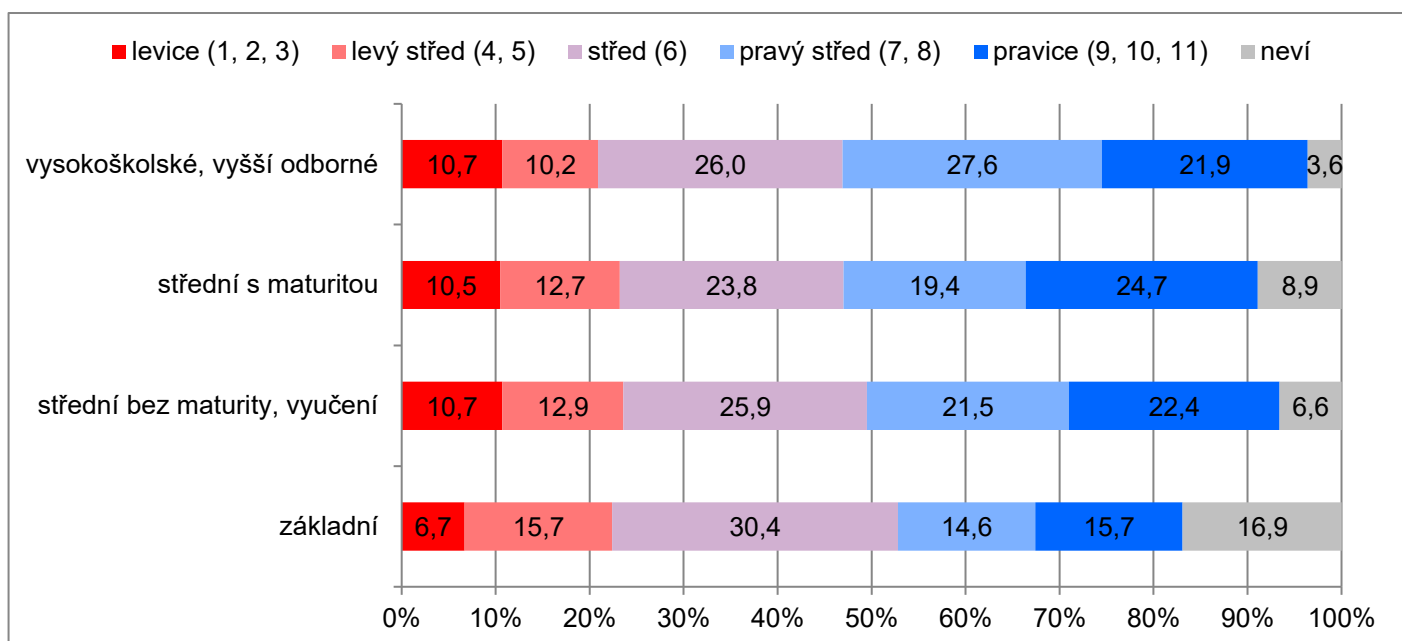
Podrobnější analýza na základě sociodemografických a jiných třídících znaků ukazuje na řadu významných rozdílů z hlediska sebezařazení na levoprávé škále politické orientace. Jak je vidět z výsledků zachycených v grafu 2, podle věku s jeho zvyšováním narůstá podíl těch, kteří se identifikují s levicí, přičemž mezi dotázanými ve věku od 65 let výše se k levici nebo k levému středu hlásí více než třetina (34,7 %), zatímco mezi respondenty do 39 let se podíl těch, kdo se řadí nalevo od středu, pohybuje pod hladinou jedné pětiny (15,1 % v kategorii 15 až 19 let, 17,6 % v kategorii 20 až 29 let a 17 % v kategorii 30 až 39 let). Podíl nerozhodnutých je výrazně nejvyšší (26,3 %) mezi dotázanými ve věku od 15 do 19 let. Sebezařazení do pravé části škály je z hlediska věku relativně silnější v kategorii 20 až 29 let, kde tito dotázaní tvoří nadpoloviční většinu (56,5 %), v kategoriích 30 až 39 let a 40 až 54 let to byla asi polovina (50,4 %, respektive 49,3 %), naopak zřetelně nižší je jejich zastoupení mezi dotázanými ve věku od 65 let výše (32,9 %).

Graf 2: Sebezařazení na škále levice – pravice podle věku (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 26. 5. – 24. 7. 2023, 929 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

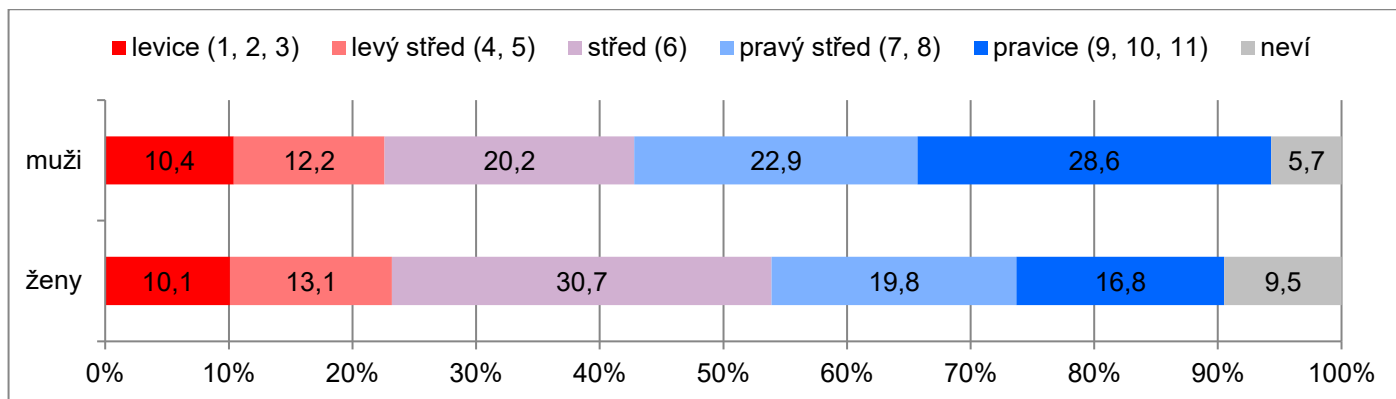
Graf 3: Sebezařazení na škále levice – pravice podle vzdělání (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 26. 5. – 24. 7. 2023, 929 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Podle stupně nejvyššího dokončeného vzdělání, jak ukazují data zachycená v grafu 3, nejsou rozdíly příliš výrazné. Sebezařazení na levici je prakticky průřezově vyrovnané, menší rozdíly se objevuje u sebezařazení do pravé části spektra, přičemž častější je mezi absolventy vysokých škol (49,5 %) a naopak méně časté je u dotázaných se základním vzděláním (30,3 %).

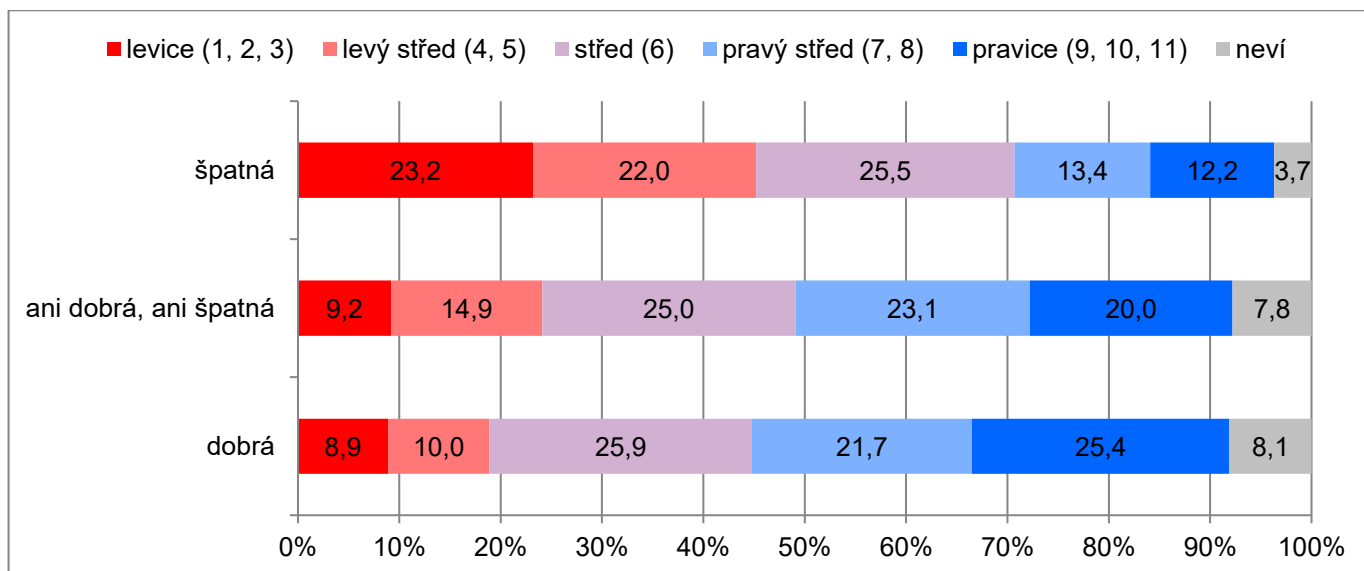
Graf 4: Sebezařazení na škále levice – pravice podle pohlaví (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 26. 5. – 24. 7. 2023, 929 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Jak ukazují výsledky v grafu 4, významné rozdíly se objevily také z hlediska pohlaví, když mezi muži bylo výrazně častější sebezařazení do pravé části spektra, a to zejména na vyhraněné pravici (28,6 % mužů, 16,8 % žen), u žen se častěji objevovalo zařazení do středu škály (20,2 % mužů, 30,7 % žen).

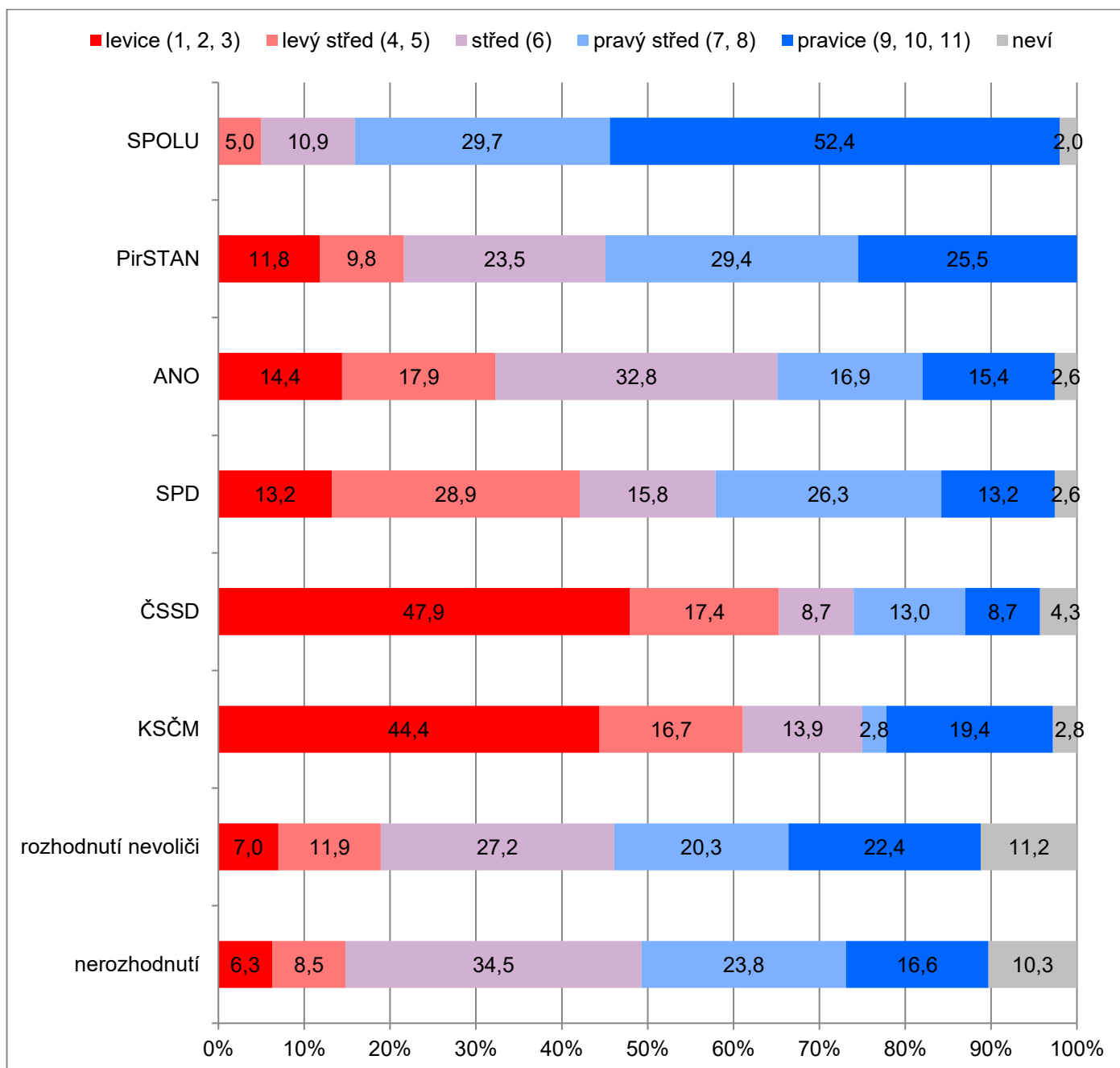
Graf 5: Sebezařazení na škále levice – pravice podle subjektivního hodnocení životní úrovně domácnosti respondenta (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 26. 5. – 24. 7. 2023, 929 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Zřetelně se sebezařazení na levoprávní škále politické orientace liší podle toho, jak lidé sami hodnotí životní úroveň svojí domácnosti (viz graf 5). Dotázaní se špatnou životní úrovní spíše inklinují k sebezařazování se do levé části spektra a výrazně méně často se řadí na pravici.

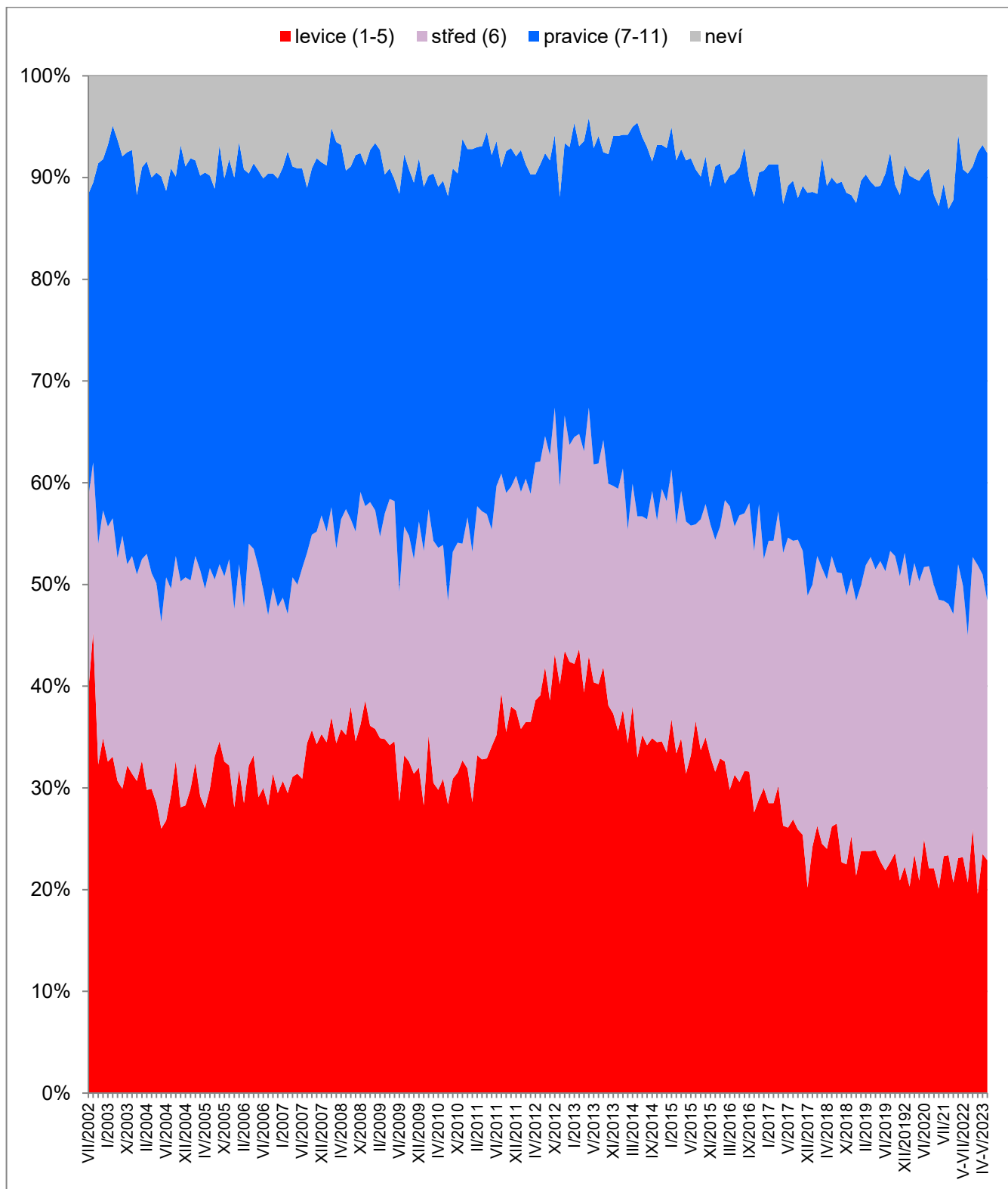
Graf 6: Sebezařazení na škále levice – pravice podle stranických preferencí (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 26. 5. – 24. 7. 2023, 929 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

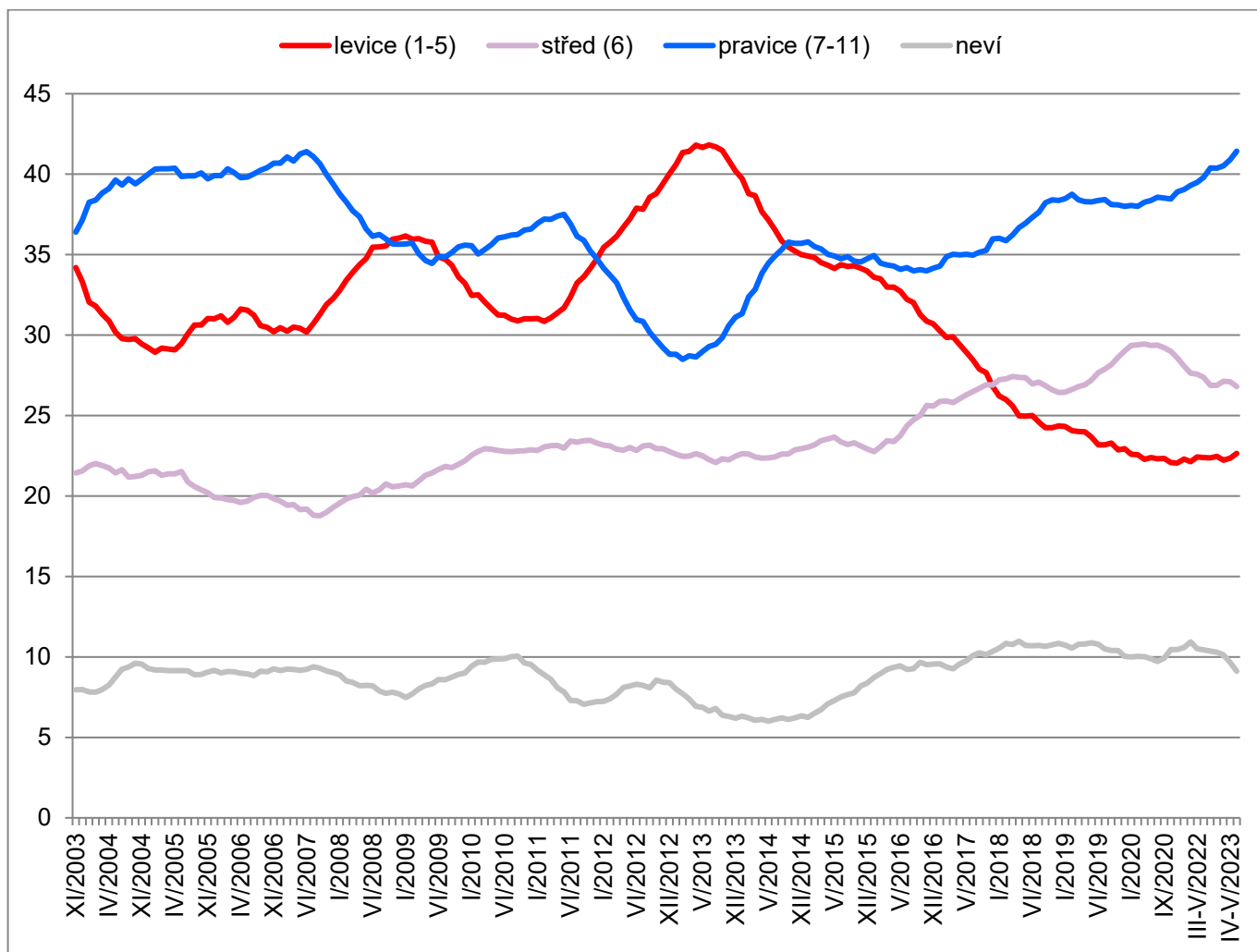
V souladu s předpoklady se sebezařazení na levoprávní škále politické orientace nejvýrazněji odlišuje podle stranických preferencí, což zachycuje graf 6. Převážně do levé části spektra se řadí voliči KSČM a ČSSD. Poněkud ambivalentně vyznívá sebezařazení voličů SPD a ANO, kteří jsou prakticky vyrovnaně zastoupeni v levé i pravé části spektra, přičemž mezi voliči ANO je i poměrně vysoké zastoupení středu, které je u SPD naopak nižší. Výrazně pravicově orientováni jsou pak především příznivci koalice SPOLU sdružující ODS, TOP 09 a KDU-ČSL, v menší míře pravicová orientace převládá i u těch, kdo preferují STAN či Piráty. Rozhodnutí nevolíči a nerozhodnutí voliči mají nižší podíl těch, kdo se řadí na levičce, a vyšší podíl nezařazených. Zejména mezi nerozhodnutými voliči je i vyšší zastoupení těch, kdo se řadí do středu.

Graf 7: Sebezařazení na škále levice – pravice v časovém srovnání (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Graf 8: Sebezařazení na škále levice – pravice v časovém srovnání (klouzavé průměry procentních podílů z 10 posledních měření)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Otázka, která na jedenáctibodové škále sleduje levoprávní politickou orientaci, je ve výzkumech CVVM pokládána pravidelně v každém šetření již od 2. poloviny roku 2002. Z časového srovnání, které nabízejí grafy 7 a 8, lze vidět, že vedle krátkodobých fluktuací, jež mohou být i důsledkem výběrových chyb, v rozložení sebezařazení na levoprávní škále politické orientace dochází k zřetelným dlouhodobým změnám, jež vyniknou zejména při potlačení krátkodobých výkyvů prostřednictvím klouzavých průměrů (viz graf 8). Z něj vyplývá, že mezi roky 2004 a 2007 a v menší míře opět v letech 2010 a 2011 se čeští občané spíše zařazovali na pravici než na levici, následně zejména v letech 2012 a 2013 výrazně převážilo sebezařazování se na levou stranu politického spektra. Od konce roku 2013 do roku 2020 pak můžeme vidět kontinuální a velmi výrazný pokles na levici, který se ale zřejmě v posledním období zastavil, a rovněž výrazný, i když poněkud diskontinuální nárůst zastoupení pravice, jež z historického minima pod hladinou 30 % ještě do konce roku 2014 stoupla na zhruba 35 %, kde se v následujícím období let 2015 až 2017 načas ustálilo, aby v průběhu dalšího roku opět mírně stoupla na úroveň 38 %, kde opět v letech 2019 a 2020 stagnovalo, po čemž přišel další nárůst, který postupně překročil 40 % a v současnosti se pohybuje na úrovni svého historického maxima z roku 2007. V letech 2016 a 2017 a opětovně v průběhu roku 2019 se na úkor klesajícího podílu levice zvyšovalo i zastoupení středu, které ovšem v posledních dvou letech mírně pokleslo.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v23-06</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>26. 5. - 24. 7. 2023</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Vážení dat:</i>	<i>Vzdělání X NUTS 2, věk X NUTS 2, pohlaví X kraj, velikost místa bydliště X věk, vzdělání X věk</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr a vážení dat:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>929</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>78</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PO.2</i>
<i>Kód tiskové zprávy:</i>	<i>po231004</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>4. října 2023</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Jan Červenka</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý. |